

BALOGH MÁTYÁS

HATÁRVIDÉK KÍNA KÖZEPÉN.
QINGHAI, ÉS A NAGY NYUGATI
FEJLESZTÉSI STRATÉGIA ELŐZMÉNYEI

BEVEZETÉS

Kínában az 1980-as években, a Deng Xiaoping (1904–1997 邓小平) által elindított reform és nyitás politikájának (Gaige Kaifang 改革开放) eredményeképpen, fellendült az ország és azon belül is leginkább a keleti, tengerparti régiók (*yanhai diqu* 沿海地区) gazdasági élete. Voltak azonban Kínának olyan, nyugati, nagy kiterjedésű részei, melyek a gazdasági fellendülés jótékony hatásaiból nem, vagy sokkal kisebb mértékben részesültek, mint a tengerpart nagy gazdasági központjaihoz közel eső területek. A kínai kormány 1999 szeptemberében meghirdette a Nagy Nyugati Fejlesztési Stratégiát (Xibu Da Kaifa Zhanlüe 西部大开发战略), ami az ország elmaradott nyugati területeinek a fejlett, keleti régióhoz való felzárkóztatását tűzte ki célul. A tervek szerint a fejlesztések gyökeresen megváltoztatják majd Nyugat-Kína arculatát. A program az ország területének több mint 70%-át érinti,¹ s ez a hatalmas terület több éghajlati, gazdasági és kulturális szempontból is eltérő tájegységet foglal magába. Ezek között különleges helyet foglal el a kínai északnyugat keleti fele, a Kelet-Turkesztán, Tibet, a mongol puszták és Kína központi területei által közrefogott, jórészt Qinghai tartományhoz tartozó terület. A Nagy Nyugati Fejlesztési Stratégia azonban nem az első olyan kínai próbálkozás, ami ennek a régiónak a fejlesztésére és integrálására vállalkozik. Már a Han-kortól kezdődően voltak többé-kevésbé sikeres kísérletek a mai Qinghai egy részének kolonizálására, és csak a huszadik században (ha a század legvégén elindult Nagy Nyugati Fejlesztési Stratégiát nem vesszük) két grandiózus fejlesztési projekt is zajlott a tartományban. Jelen cikkemben ezeknek a Nagy Nyugati Fejlesztési Stratégiát megelőző törekvéseknek az összefoglalására és elemzésére teszek kísérletet. Továbbá keresem a választ arra a kérdésre, hogy mik lehetnek az okai annak, hogy az ezredfordulón Qinghai tartománynak és közvetlen környékének a fejlesztése és integrálása még mindig Kína egyik kiemelten fontos teendői közé tartozik.

¹ A fejlesztések Qinghai, Gansu, Shaanxi, Sichuan, Yunnan és Guizhou tartományokra, Chongqing közvetlen irányítású városra, valamint Kína mind az öt autonóm területére terjednek ki.

QINGHAI TARTOMÁNY ÉS KÖZVETLEN KÖRNYÉKE

Qinghai tartomány Kína geometriai középpontjától² kissé nyugatra, az ország belsejében helyezkedik el. Keletről és északról Gansu tartomány, délkeletről Sichuan tartomány, délről és délnyugatról a Tibeti Autonóm terület, nyugatról pedig a Xinjiang Ujgur Autonóm terület határolja. A tartomány északkeleti határát kb. 350 km szakaszon egy mindössze néhány tíz kilométer széles folyosó, a Gansuhoz tartozó Hexi-átjáró³ (Hexi Zoulang 河西走廊) választja el a Belső Mongol Autonóm Terület legnagyobb csücskét alkotó Alashan prefektúrájától.

FÖLDRAJZI, TERMÉSZETI ÉS ÉGHAJLATI ADOTTSÁGOK

Qinghai tartomány a Qinghai-Tibeti-fennsík (Qing-Zang Gaoyuan 青藏高原) északi felén helyezkedik el. A tengerszint feletti átlagmagasság a tartományban meghaladja a 3000 métert. A tartomány éghajlata jellemzően száraz és hideg. Területe 720 000 km², ennek 80%-a fekszik 3000 méter felett. A legalacsonyabb fekvésű terület a tartomány keleti peremén, azon belül is Minhe megye déli részén elterülő Sanchuan régió. Itt a tengerszint feletti magasság 1600 méter körül van. Ezek alapján a tartományról elmondható, hogy területe alapvetően nem ideális a növénytermesztésre, sokkal inkább az állattartásra. A 3000 méter alatti folyóvölgyekben, medencékben, domságokon (ilyeneket leginkább a tartomány keleti részén találunk) az éghajlat melegebb, csapadékosabb. Számottevő növénytermesztés a tartományon belül egyedül itt lehetséges. Ezeken a területeken jól terem a repce (*youcai* 油菜) és a magasföldi árpa (*qingke* 青稞), és már régóta jelen vannak a han-kínai földművesek. A 3000–4000 méter közti területek – az esetleg előforduló ásványkincsek kiaknázását nem számítva – nagylattartáson kívül másra nem igazán alkalmasak. Ezeken a területeken főleg tibetiek foglalkoznak hagyományos, nomád állattartással. A 4400 méter, azaz az örök hóhatár feletti területek lényegében lakatlanok, emberi tevékenység nyomát itt ritkán látni.⁴

² Kína földrajzi középpontja Lanzhoutól, Gansu tartomány székhelyétől 80 km-re nyugatra, Dong Jia Ling településen található (35°33'49"N 103°33'19"E).

³ Más elnevezések: Hexi-folyosó, Gansu-folyosó, Gansu-átjáró.

⁴ Feng 1983: 52.

ETNIKAI ÉS KULTURÁLIS VISZONYOK

Qinghai tartomány lakóinak jelentős része (46%) nem han etnikumú.⁵ Ezek közül legnagyobb számban a tibetiek (*zangzu* 藏族 20%) és a huik (回族 15%) képviseltetik magukat, de számottevő kisebbség még a mongvor (*tuzu* 土族 kb. 200 000 fő = 4%) a mongol (*mengguzu* 蒙古族 80 000 fő körül) és a szalar (*salazu* 撒拉族 Qinghai-ban és Gansuban összesen 104 000) is. A kisebbségi lakosok nagy száma ellenére Qinghai nem rendelkezik autonóm területi státusszal, mint például a jóval kisebb arányú kisebbségi lakost (21%) regisztráló Belső Mongol Autonóm Terület, viszont területének túlnyomó részét autonóm prefektúrák (*zizhi zhou* 自治州) alkotják és még az autonómiával nem rendelkező prefektúra szintű közigazgatási egységeken belül is találunk autonóm megyéket⁶ (*zizhi xian* 自治县).

Qinghai és közvetlen környékének két meghatározó gyakorolt vallása a buddhizmus és a iszlám. Jellemzően buddhisták a tibetiek, a mongvokok és a mongolok, de a helyi han-kínaiak közül is sokan gyakorolják ezt a vallást. Az iszlám a huik és a viszonylag kis létszámú szalarak vallása. A tartomány nyelviileg igen sokszínű: itt a kínainak két nagyobb változatát – a Ming-korban betelepült kínaiak leszármazottai által beszélt Qinghaihuát és a tömegtájékoztató nyelvét, a Putonghuát – és több kisebb dialektusát beszélik. A tibetiek, mongolok a tibeti és mongol helyi változatait beszélik. A mongvokok több (legalább három) archaikus mongol nyelvváltozatot beszélnek, melyek között minimális az átjárhatóság. A szalarak nyelve egy, a türkménnel rokon török nyelv, míg a huik anyanyelve általában a környezetükben domináns kínai változat. Fontos megjegyezni, hogy Qinghai-ban meglehetősen magas (bár egyre csökken) a kínaiul nem, illetve nem jól beszélők, valamint az írástudatlanok száma.⁷

A hagyományos életmód és termelési formák erősen kötődnek egy adott népcsoporthoz. Így elmondható, hogy a tibetiek egy része és a mongolok jellemzően nomád állattartással foglalkoznak, míg a tibetieknek a tartomány keleti részének alacsonyabban fekvő területein élő része, a mongvokok, a huik, a szalarak és kínaiak főként földművelésből élnek. A huikra ezenkívül jellemző, hogy mint kiegészítő tevékenységre, a többi etnikumhoz képest sokkal nagyobb hangsúlyt

⁵ Horlemann (2012: 144) szerint a tartomány lakosságának mindössze 54%-a han. Goodman (2004: 382) 46,5%-os kisebbségi arányt említ.

⁶ Ilyen közigazgatási egységekből Qinghaiban mindössze kettő van; Xining tartományi székhely körzete (Xining Shi) és az azzal keletről szomszédos Haidong körzet (Haidong Diqu). Az előbbi négy további közigazgatási egységéből egy, az utóbbi hat megyéjéből pedig négy, kisebbségi autonóm megye (*shaoshu minzu zizhixian*).

⁷ A kínai nyelvismeret mértékére vonatkozó pontos adatok nem állnak rendelkezésre, a fenti következtetést saját tapasztalatok és helyi lakosok elmondásai alapján vontam le. Ami az írástudatlanságot illeti, a *xinhuanet* szerint az Qinghaiban 2000–2010 között 18,03%-ról 10,23%-ra csökkent. http://news.xinhuanet.com/local/2011-05/28/c_13898831.htm (utolsó hozzáférés 2013. 06. 18.).

fektetnek a kereskedelemre. A régió Kína központi területeihez történő integrálására és felzárkóztatására irányuló törekvések több mint kétezer éves múltra tekintenek vissza, és ez a folyamat ma sem zárult le teljesen. Ez alatt az idő alatt mindvégig nagy kihívást jelentett, hogy a régió kevésbé alkalmas a hagyományos kínai termelés elterjesztésére, illetve hogy a helyi nem han népcsoportok egymással való viszonya meglehetősen komplex, és egészen a 20. század második feléig gyakoriak voltak köztük a konfliktusok.⁸ Ezért a fejlesztésre és integrálásra irányuló törekvések, akár a helyi hagyományos termelési módokra alapozva, akár egy új termelési mód meghonosításával, igyekeznek pozitív változásokat elérni, a régió stabilitásának megőrzése szempontjából elengedhetetlen a kisebbségek és a korábban betelepült kínaiak érdekeinek és termeléssel kapcsolatos tapasztalatainak a figyelembevételére.⁹ Így a régió természeti adottságain kívül társadalmi, etnikai és kulturális viszonyai is korlátozhatják az ott zajló fejlesztések megvalósíthatóságát.

AZ ÉSZAKNYUGATI HATÁRTERÜLETEK SZEREPE A KÍNAI TÖRTÉNELEMBEN

Jie és Chen szerint a mai Qinghai tartomány területén először Hanwudi császár uralkodása idején épült ki kínai adminisztráció (*junxian zhidu* 郡县制度). Ebben az időben jórészt a *qiang* (羌) nép folytatott állattartó nomád életmódot ezen a területen. I. e. 61-ben Zhao Chongguo (赵充国) hadvezér a *xiongnuk* (匈奴) és *qiangok* leverését követően helyőrségek (*tuntian* 屯田) létrehozását javasolta Qinghai keleti peremén, a Huang-folyó földművelésre alkalmas völgyében.¹⁰ A nyugaton Linqiang, keleten Haomen közt fekvő területen¹¹ több mint 10 000 katona települt le, akik öntözőcsatornákat, utakat építettek és postaállomásokat létesítettek. Ezek a telepések nagymértékben megváltoztatták Qinghai északi részének arculatát. A nyugati Han-dinasztia utolsó évében (i. sz. 9) a

⁸ Horlemann (2012: 141, 168) a Qinghaiban élő tibetiek és muszlimok (elsősorban huik és szalarok) közti konfliktusok vizsgálatán keresztül arra a megállapításra jut, hogy a gyakran vallási és etnikai eredetűnek tartott konfliktusok háttérében többnyire nem a kulturális, etnikai különbségek, hanem sokkal inkább gazdasági érdekellentétek, és a korlátozott erőforrásokhoz való hozzáférésért vívott küzdelem állnak.

⁹ Zhang (1989: 168–169) megemlíti, hogy a Qing-korban a Qinghai-ban élő kisebbségek és han-kínaiak közt is gyakoriak voltak a konfliktusok (amit ő a vallási és kulturális különbségekkel magyaráz) és a régió etnikai és kulturális sokszínűsége tekintetében is hasonló következtetésre jut.

¹⁰ A Huang-folyó (Huangshui 湟水) nem azonos a szintén Qinghai tartományban eredő Sár-ga-folyóval (Huanghe 黄河).

¹¹ Az egykori Linqiang és Haomen a mai Huangyuan (Xiningtől nyugatra) és Xiangtang (Haidong körzet: Minhe megye) településeknek felelnek meg, a megfelelő sorrendben. A Linqiang helynév jelentése: 'szembenézni a qiangokkal'.

Qinghai-tó környékén létrejött a Xihai prefektúra (*jun* 郡), melyet büntetésként a távoli határvidékre küldött (*zheshu* 谪戍) hivatalnokok igazgattak. Ezt követően ezrével és tízezzel érkeztek a telepések, s később a keleti Han uralkodói is nagy figyelmet szenteltek a korábban létrehozott helyőrségeknek. Úgy vélték, a földműves-militáris kolóniák terjedése megszüntetheti a nomád *qiang*ok különböző csoportjai közti összeköttetést, ami véget vethet a han-kínaiak és *qiang*ok közti konfliktusoknak. Az i. sz. 102–132 között öt alkalommal létesültek földművelő helyőrségek a mai Minhe, Hualong megyék és Xining város területén.¹²

Dede szerint i. sz. 180 körül a Han-dinasztia hadereje annyira meggyengült, hogy már nem tudta tovább fenntartani az északnyugati kolóniákat, s azok az enyészet lettek. Az ott állomásozó katonák vagy elhagyták a területet és visszatértek keletre, Kína központi területeire, vagy asszimilálódtak a környező *qiang*okkal, vagy pedig elesetek az ellenük vívott harcokban. Dede továbbá kiemeli, hogy az ezt követő mintegy öt évszázadban számottevő han-kínai jelenlét nem volt a régióban, és kísérletek sem történtek annak újbóli kolonizálására.¹³ Jie és Chen ezzel szemben azt állítja, hogy a 3. és a 6. század között, tehát a Han-dinasztia bukását követő századokban, igenis nagyszámú han-kínai lakosság települt át a központi síkságokról a mai Qinghai területére. Ekkor a nyugati Jin-dinasztia (i. sz. 265–316) rövid uralmától eltekintve széttagoltság és háborúság jellemezte Kínát, ami arra készítette a központi területek lakóit, hogy a megpróbáltatások elöl az északkeleti határvidéken keressenek menedéket.¹⁴ Igaz, ebből a korból helyőrségek vagy kolóniák alapításáról nem esik szó, s ennek a vándorlásnak a jellege merőben más is volt, mint a Han-korban. Ugyanabban az időben érkeztek a régióba Kína északkeleti részéről a nomád *xianbei* (鲜卑) és *tuyuhun* (吐谷浑) népek is. A *tuyuhun*ok a 3. és 7. század között uralták a mai Qinghai tartomány területét. A kutatások jelen állása szerint a Selyemút egy szakasza ekkor épp ezen a területen vezetett keresztül és így a *tuyuhun*ok fontos közvetítői szerepet töltek be a Kína központi területei, Kelet-Turkesztán és Perzsia közt zajló kereskedelemben. Jie és Chen állítja, hogy ezen évszázadok, mind han-kínai, mind *tuyuhun* betelepüléseinek hatására a régióban fejlődésnek indult a kereskedelem, ami további telepéseket vonzott.¹⁵

Miután a rövid életű Sui-dinasztia (581–618) újra egyesítette Kínát, 609-ben hadjáratot indított a *tuyuhun*-ok ellen, minek eredményeképpen új kolóniák létesültek a korábbi, Han-dinasztia alatti kolonizálás mintájára. A Tang (618–907) folytatta a Sui-korban elindított kolonizálási folyamatot egészen az An Lushan-féle felkelésig (755–763), ami annyira legyengítette a Tang haderőt, hogy az nem volt képes tovább támogatni az északnyugati határterületek kolóniáit, így

¹² Jie és Chen 1984: 54–55.

¹³ Dede 2003: 324.

¹⁴ Jie és Chen 1984: 55.

¹⁵ Ibid.

azok ugyanarra a sorsa jutottak, mint a korábbi Han kolóniák. 1099-ben a Song-dinasztia (960–1127) Kína történetében harmadik alkalommal létesített kolóniákat északkelet-Qinghai-ban, ám a Mandzsúria felől terjeszkedő Jin (1115–1234) hódításai lekötötték haderejét, így az a továbbiakban szintén nem tudott az északnyugati határvidékre összpontosítani, és 1127-ben ezek a kolóniák is az előbbiek sorsára jutottak. A mongol eredetű Yuan-dinasztia saját lakosságából telepített helyőrségeket, nagyjából ugyanazokra a területekre, ahol azelőtt a kínai kolóniák voltak. Nagy valószínűség szerint ezeknek a helyőrségeknek a leszármazottai a ma mongvorként ismert, egy mongol peremnyelvet beszélő népcsoport. A Ming-dinasztia (1368–1644) elején, 1390-ben vette kezdetét a negyedik és egyben a legsikeresebb kolonizáció Qinghai-ban. Az ekkor betelepült kínaiak leszármazottai mind a mai napig ott élnek a tartomány északkeleti részében, a Huang-folyó völgyében és környékén.¹⁶

Elmondhatjuk tehát, hogy ez a terület a Ming-dinasztia alatt első alkalommal vált Kína szerves részévé. Ekkor azonban a mai Qinghai tartomány területének földművelésre nem alkalmas, jóval nagyobb részén még gyakorlatilag nem éltek han-kínaiak. Azt források hiányában nem tudhatjuk, hogy a Ming-kori telepések tanúsítottak-e bármiféle érdeklődést e „vad” területek meghódítása iránt, azt viszont szinte biztosra vehetjük, hogy a ma rendelkezésre álló modern technológia híján sem a magashegyi legelők termőföldre történő konvertálása, sem pedig a mára már felfedezett ásványkincsek feltárása nem járt volna sikerrel, legalábbis nem olyan mértékűvel, ami egy jelentősebb lélekszámú és stabil han-kínai jelenlét feltételeit meg tudta volna teremteni.

Zhang szerint, mivel a régió igen ritkán lakott volt, és gazdag volt természeti kincsekben, a kínaiak már a Qing-korban érdeklődtek a nagy kiterjedésű műveletlen területek fejlesztése iránt, de ezek mikéntjére vonatkozó konkrét elképzelése sem a dinasztianak, sem pedig a közembereknek nem volt.¹⁷

A Qing udvar helyőrségeket hozott létre az általa meghódított területeken, és szorgalmazták a *tuntian*-rendszer kialakítását, hogy a határvidéken állomásozó katonák élelmiszer-szükségletét helyben ki tudják elégíteni.¹⁸ Kínának már régtől fogva az egyik legnagyobb gondot az egyre növekvő lakosság élelmezése jelentette, és nem volt ez másként a Qing-korban sem. Az újonnan a birodalomhoz csatolt északnyugati területek kiterjedése hatalmas, lakossága pedig – Kína többi részéhez képest – igen csekély. Ezért nem meglepő, hogy a kínaiak úgy gondolták, hogy a műveletlen területek feltörésével alkalmassá tehetik a régiót arra, hogy az nagyobb embertömeget fogadjon be és lásson el élelemmel. Shaanxi, Gansu tartományok, és később Xinjiang kormányzója, Zuo Zongtang (左宗棠 1812–85) azonban nem értett egyet a mindenáron a földművelés el-

¹⁶ Dede 2003: 325–327.

¹⁷ Zhang 1989: 168–169.

¹⁸ Ibid. 169–170.

terjesztésére irányuló törekvésekkel, és úgy látta, hogy az északnyugati területek természeti és éghajlati adottságait figyelembe véve három fő gazdasági tevékenységre érdemes összpontosítani a régióban: az állattenyésztésre, a gyapottermesztésre és a selyemhernyó-tenyésztésre. A gyapottermesztés és az ahhoz kapcsolódó ruhaipar fejlesztésére Shaanxi és Gansu tartományokat látta a legmegfelelőbbnek. Úgy vélte, a gyapottermesztés elterjedése gátat szabhat a máktermesztésnek,¹⁹ és még az emberek ruházkodási problémáit is megoldhatja. A selyemhernyó-tenyésztést elsősorban Xinjiangban képzelte el. Zuo Zongtang a mai Qinghai nagy részét állattartásra tartotta a legalkalmasabbnak. Ezen belül is a birkatenyésztést részesítette előnyben, mivel a birka bőréből és gyapjából lehet a leggazdaságosabban ruhát készíteni.²⁰ Az északnyugati területek védelme érdekében szükséges volt, hogy azok szorosabb szálakkal kötődjenek Kína belső területeihez. Ezért a régió fejlesztése mindenképpen az infrastruktúra mielőbbi kiépítésével együtt volt csak elképzelhető. Így már a Qing-kor végén sokan, közülük is leginkább a neves reformer, Zheng Guanying (郑观应 1842–1923), szorgalmazták a vasútvonalak kiépítését ezeken a területeken. Ők úgy gondolták, a vasút az északnyugat fejlesztésének kulcsfontosságú eszköze lehet. Kína délnyugati része az északnyugattal szemben sűrűn lakott, vízben bővelkedő terület volt, ezért ésszerűnek látszott, hogy a délnyugat túlnépesedésének és az északnyugat terméketlenségének problémáját úgy oldják meg, hogy délnyugatról a lakosság egy részét északnyugatra telepítik, hogy ott szűföldeket vessenek művelés alá, valamint a délnyugaton termelt gabonátöbbletből északnyugatra szállítsanak. Az északnyugatra történő áttelepítésekkel a határterületek védelme is megoldódott volna. Mindezt, a késő Qing-kori reformerek szerint, csakis a vasút megépítése tette volna lehetővé. 1880 és 1912 között több tervezet is született az északnyugatot az ország belső területeivel összekötő vasútvonalakat illetően.²¹ 1905–1909 között megépült a Jingzhang vasútvonal (京张铁路), amely Pekinget és Zhangjiakout (Hebei tartomány) kötötte össze, és a tervek szerint ennek a vonalnak a továbbépítésével létesült volna összeköttetés Peking és a távoli északnyugati területek közt. Az első vonal, mely elérte az északnyugatot, a Jiangsu tartományt Gansu központjával, Lanzhouval összekötő Longhai vasútvonal (陇海铁路) viszont csak 1953-ban készült el. A Qing-kor alatt a Qinghai-régióban figyelemre méltó fejlődés nem történt. Arról, hogy a fent tárgyalt elképzelésekből mennyi valósult meg, Zhang nem ír, de valószínűleg ezek nagy része, hasonlóan a vasútvonalak építésére vonatko-

¹⁹ Zhang a máktermesztést illetően nem bocsátkozik részletekbe, de több, mint valószínű, hogy a többek között Gansuban is jelentős ópiumtermesztésről van szó. A 19. Qing-kor végén és a köztársaság ideje alatt Gansuban (és még számos más tartományban is) jellemző volt, hogy a földesurak, illetve a helyi hadurak a parasztokat ópium termesztésére kényszerítették. Lásd Slack 2001: 11

²⁰ Ibid. 171.

²¹ Ibid. 172.

zó tervekhez, csak ötletek maradtak. A dinasztia bukását követően ugyanis a mai Qinghai és közvetlen környéke jórészt még mindig egy igen ritkán lakott, Kína központi területeitől elzárt régió volt.

AZ ÉSZAKNYUGAT A GUOMINDANG-KORMÁNY IDEJÉN

Az 1928-ban hatalomra jutó Guomindang-kormány még hatalomra jutásának évében átfogó adminisztratív reformot hajtott végre Kínában. Az északi határvidéken például megszűnt Belső-Mongólia, és egykori területét Ningxia, Suiyuan és Chaha'er tartományok fedték le. Ugyanebben az évben jött létre Qinghai tartomány is.²²

1931. szeptember 18-án a mukdeni incidenssel kezdetét vette a japánok Mandzsúria elleni inváziója, ami a következő év tavaszára a japánok győzelmével és bábállamuk, a Mandzsuko kikiáltásával le is zárult. Ugyanebben az időben, 1932 januárjában a japánok Shanghai ellen is támadást intéztek, és Kína keleti felének japán megszállása elkerülhetetlennek látszott. A Guomindang válaszlépésként a Shanghaihoz közel eső Nanjingból átmenetileg Luoyangba helyezte át fővárosát, majd Xi'ant hivatalosan a Nemzeti Kína nyugati fővárosává (Xijing 西京) tette meg. A japán támadásokat követően Pekingben, Nanjingban és Shanghaiban számos társaság és egyesület jött létre, melyek az északnyugati területek fejlesztési lehetőségeinek vizsgálatát tűzték ki célul.²³ Ezek közül a legjelentősebb a shanghai Északnyugati Ügyek Kutatóközpontja²⁴ (Xibei Wenti Yanjiuhui 西北问题研究会) volt, mely hamarosan a kormány északnyugati fejlesztésekkel kapcsolatos tanácsadó testületévé vált. A kormány, hogy a lakosság vele szemben támasztott elvárásainak eleget tegyen, felállított egy minisztériumi jogkörrel rendelkező bizottságot a fejlesztések koordinálására, és bejelentette, hogy a nemzeti büdzsé egy jelentős részét a bizottság rendelkezésére bocsátja. A közvélemény üdvözölte az intézkedést, mivel úgy látta, a kormány elkötelezte magát amellett, hogy a japán invázió elleni védekezésként egy stabil bázist teremtsen az északnyugati határvidéken.²⁵ Az északnyugati fejlesztésre vonatkozó tervek a legnagyobb hangsúlyt az infrastruktúra-fejlesztésre helyezték, de ezek mellett kiterjedtek a földművelésre, a bányászatra, textiliparra, oktatásra és kultúrára, az élet szinte minden elképzelhető területére.²⁶ A tervekkel foglalkozók többsége egyetértett abban, hogy mind közül a legfontosabb

²² Cressey 1930. 656.

²³ Az északnyugati határterületek iránti megnövekedett érdeklődést jól mutatja, hogy 1934-ben a shanghai Mingxing Filmvállalat (Mingxing Dianying Gongsi 明星电影公司) „Északnyugatra menni” (Dao xibei qu 到西北去) címmel filmet forgatott.

²⁴ Hsiao-nál (2007: 118) a kutatóközpont angol neve: Study Group of Northwestern Affairs.

²⁵ Ibid. 119.

²⁶ Zhang 1989: 177.

az infrastruktúra, de azon belül is a vasútvonalak kiépítése. A legfontosabb feladatok közt volt a Jiangsu tartományból északnyugatra tartó Longhai vasútvonal kiépítése Lanzhouig és a Baoning, azaz a Baotut Xininggel összekötő vonal (包宁铁路) megépítése. Ezenkívül mind a kormány, mind pedig a közemberek szintjén sokan egyetértettek még az ország különböző régióinak kiegyenlített fejlődését előmozdítani szándékozó, és így a népesség egy részének áttelepítésére vonatkozó tervekkel. E tervek szerint a túlnépesedett délkeletről telepítettek volna át embereket a gyéren lakott, ám hatalmas kiterjedésű északnyugatra, ahol a szűzföldek megművelése lett volna a feladatuk. A délkeleten megtermelt gabonafelesleget szintén ide szállították volna, hogy a jóval kedvezőtlenebb körülmények közt termelő telepések ne szenvedjenek hiányt az élelemben. A vasútvonalak kiépítése ehhez is elengedhetetlen lett volna. A Fejlesztési Bizottság (Jianshe Weiyuanhui 建设委员会) számításai szerint az északnyugatot (itt beleértve Shaanxi, Gansu, Qinghai, Xinjiang Ningxia és Suiyuan tartományokat), kilencvenmillió telepest lett volna képes befogadni. Weng Wenhao²⁷ (翁文浩 1889–1971) azonban túlzóan optimistának találta a Fejlesztési Bizottság számításait, és szerinte az említett terület természeti adottságait figyelembe véve az mindössze tízmillió ember befogadására volt képes. A vasútvonalak építésén és az áttelepítéseken kívül a fejlesztés többi területének fontosságára vonatkozóan eltérőek voltak a vélemények. Jellemző volt, hogy minden szakértő csak a saját szakterületének fontosságát volt képes felismerni, és ezért nem sikerült egy átfogó tervet alkotni.²⁸ A mezőgazdaság tekintetében például megoszlottak a vélemények arról, hogy a betelepítések nyomán beinduló mezőgazdaság-fejlesztésben a hangsúly a földművelésen vagy az állattenyésztésen legyen. A földműveléspártiak az öntözőcsatornák kiépítését és az erdősítést²⁹ szorgalmazták, míg az állattenyésztésért érvelők az állati eredetű produktumokat feldolgozó iparágak kiépítését tartották fontosabbnak. Voltak olyanok is, akik úgy gondolták, a régióon belül egy-egy terület jellege kell hogy döntsön afelől, hogy ott növénytermesztés vagy állattenyésztés folyik-e majd. Ők azt hangoztatták, hogy nem muszáj, hogy az etnikai hovatartozás meghatározza a termelési módot, azaz a hagyományosan nagyállattartó népek is foglalkozhatnak növénytermesztéssel, és a hagyományosan földművelő kínaiak is részt vehetnek az állattartásban. Úgy gondolták, ez a hozzáállás megteremtheti a népek egységét.³⁰ Az oktatás és kultúra területeinek szakértői szerint ezt az oktatás és kultúra elterjesztésével lehetett volna elérni.

Az északnyugati kedvezőtlen körülményeivel szembeni esetleges averziókat (sokan kockázatosnak tartották a fejletlen határterületekre való költözést) a

²⁷ A Kínai Köztársaság neves geológusa és befolyásos politikusa 1948-ban egy rövid ideig a legfőbb végrehajtó szerv, a Xingzhengyuan (行政院) elnöke.

²⁸ Zhang 1989: 180.

²⁹ Az erdősítés gátolja a talajeróziót, és azt, hogy a csatornák hamar feltöltődjenek hordalékkal.

³⁰ Zhang 1989: 181–182.

nemzeti propaganda a kínai nép és az északnyugati határterületek kulturális és történelmi kapcsolatainak hangsúlyozásával szándékozott tompítani. A retorikának gyakori elemei voltak a régi Kína legendás hősei, a kínai kultúra letéteményesei, mint Yao, Shun és Yu, valamint a Qin- és a Han-dinasztiák uralkodói, akik szintén az északnyugati határvidékek barátságatlan környezetében, heroikus küzdelmek árán értek el ragyogó eredményeket.³¹

Az északnyugatnál kedvezőbb természetföldrajzi adottságokkal rendelkező délnyugat, ezen belül is a termékeny Szecsuáni-medence, mint a nemzeti túlélés bázisa, a helyi hadurak szüntelen háborúskodásai és a Guomindang-kormányhoz fűződő lojalitásuk megkérdőjelezhetősége miatt nem jöhetett szóba.³² Ugyanakkor Hsiao szerint lojalitás tekintetében északnyugaton sem volt kedvezőbb a helyzet. Itt, Qinghai, Gansu és Nignxia tartományokban a 19. század végétől kezdődően a hui etnikumhoz tartozó muszlim Ma család tagjai gyakorolták a hatalmat. Egész Qinhai, és a Gansu tartomány északi részét alkotó Hexi-Folyosó két testvér: Ma Bufang (马步芳 1903–1975) és Ma Buqing (马步青 1901–1977) ellenőrzése alatt állt, míg Gansu déli részén Ma Hongbin, Ningxiában pedig annak unokatestvére, Ma Hongkui (马鸿逵 1892–1970) építette ki hatalmi bázisát. Amíg a Ma haduraknak ilyen nagy hatalmuk volt a térségben, reménytelennek látszott a Guomindang-kormány számára, hogy ott elkezdje kiépíteni saját hatalmi bázisát.³³ Erre előre nem látható körülmények teremtetek alkalmat.

1933-ban Csang Kai-sek (Jiang Jieshi 蒋介石 1887–1975) egyik nagy riválisa, Feng Yuxiang (冯玉祥 1882–1948) marsall az északi Suiyuan tartományban felállította saját hadseregét, annak ürügyén, hogy felvegye a harcot a japán betolakodókkal. Feng Yuxiang valódi célja a hadsereggel azonban az volt, hogy északon egy szövetséget hozzon létre Csang Kai-sek ellen. Időközben a Suiyuantól keletre, a Chaha'er tartományban állomásozó Sun Dianying (孙殿英 1887–1947) egyre élesebben kritizálta Csang Kai-seket, aki, hogy elejét vegye Feng és Sun szövetségének, parancsba adta Sunnak, hogy csapataival (mintegy 60 000 fő) vonuljon be Qinghai északnyugati részébe, kolonizálják és tegyék művelésre alkalmassá azt a területet. Mikor a Ma hadurak hírért vették Sun érkezésének, szinte mindannyian határozott ellenállást tanúsítottak. Ma Hongkui Ninxia kormányzója kijelentette, hogy a gyenge termés és a tartomány élelmi-szer-tartalékainak csekély volta miatt nem fogja engedélyezni Sunnak és katonáinak, hogy útjukon Qinghai felé belépjenek Ningxia területére. A Ma-k tiltakozása miatt Csang Kai-sek úgy döntött, megparancsolja Sunnak, hogy Suiyuan és Ningxia határánál álljon meg és ott várja a további utasításokat, de Sun kato-

³¹ Zhang 1989:178.

³² Hsiao, 2007: 118. A következtetést a befolyásos tianjini lap, a *Dagonbao* fogalmazta meg 1932. április 26-án megjelent számában.

³³ Ibid. 119–120.

nái ekkor már türelmetlenek voltak és az élelmük is fogytán volt. Ezért Sun úgy döntött, figyelmen kívül hagyja Csan Kai-sek utasításait, és átkel csapataival Ningxia-ba, ahol aztán rögtön Ma Hongkui csapataival kellett megütközniük. A konfliktus hírére a Ma család többi tagja is csapatokat küldött Ningxia-ba, hogy felvegyék a harcot a betolakodó Sunnal. Csang Kai-sek ekkor a Ma hadurak pártjára állt és biztatta őket, hogy büntessék meg az önfejű Sunt, valamint Ma Hongkui-t még munícióval és egy felderítőgéppel is segítette a küzdelemben. Ennek a döntésnek az eredményeképpen a Ma hadurak engedélyezték Csang Kai-seknek, hogy magas rangú hivatalnokokat küldjön a térségbe az északnyugati fejlesztésekkel kapcsolatos vizsgálatok elvégzésére.

1934 őszén maga Csang Kai-sek látogatott el a muszlim hadurak által ellenőrzött területekre. Csang arra törekedett, hogy a muszlim hadurakat meggyőzze arról, hogy nekik is érdekük a kormánnyal való együttműködés. 1935 végéig több magas rangú hivatalnok is hasonló látogatást tett a térségben, de a várt eredmények elmaradtak; a térségben a hatalmi bázis kiépítése nem valósult meg. Hsiao úgy véli, feltehetőleg a látogatások során a vezetők felismerték, hogy a térség mégsem annyira vonzó, mint ahogy azt előzőleg gondolták. A barátságtalan éghajlat, a nehéz életkörülmények és az időről időre felbukkanó éhínségek miatt az északnyugat nem egy kifejezetten ideális menedékhely egy japán offenzíva esetén. A látogatások ugyanakkor meggyőzték a közvéleményt arról, hogy a Guomindang-kormány valóban törődik az északnyugati határterületek fejlesztésével, és komolyan gondolja az alternatív hatalmi bázis kiépítését.

1935 végén azonban Csang figyelme a délnyugat felé fordult. A kommunisták egy évvel korábban megkezdett Nagy Menetelése alkalmat teremtett arra, hogy Csang haderőt telepítsen a délnyugati tartományokba, és ezáltal jelentős politikai befolyásra is szert tegyen a térségben. A helyi független vezetők (Hunan, Guizhou, Yunnan, Sichuan tartományok), ha nem is üdvözölték, de elfogadták a Guomindang katonai jelenlétét, mivel nagyobb veszélynek tartották a kommunistákat. Hsiao-ting Lin szerint azonban nem ez volt az egyedüli oka annak, hogy a nemzetiek délnyugat felé fordultak. 1934 közepén ugyanis hírek kezdtek terjedni arról, hogy Japán és a belső-mongolok között tárgyalások folynak. A belső-mongolok, bár nem zárkóztak el a nanjingi vezetés elfogadásának gondolatától, a szomszédos han többségű tartományi hivatalokkal kifejezetten problematikus volt a viszonyuk. 1935-ben például fegyveres konfliktusra is sor került a belső-mongolok és Suiyuan tartomány között. A japán befolyás és az instabil politikai helyzet nem kedvezett annak, hogy az északnyugati határvidék politikai bázissá váljon.³⁴

A számukra kedvező politikai helyzetet kihasználva a Guomindang-vezetés adminisztratív átalakításokkal, a térséget az ország többi részével összekötő úthálózat kialakításával, valamint saját fizetőeszközének elterjesztésével törte meg

³⁴ Hsiao 2011: 49.

a helyi hadurak hatalmát. Így végül a korábban az északkeleti határvidékre tervezett hatalmi bázis kialakítására mégis a délkeleten, azon belül is Sichuanban került sor. Ennek megfelelően 1937-ben, a kínai–japán háború kitörését követően a Guomindang-kormány Nanjingből a Chongqingba helyezte át a fővárost. Mindezek ellenére az északnyugati térségnek továbbra is kulcsfontosságú szerepe volt a nemzetiek túlélésért vívott küzdelmében. Ennek két fő oka volt: 1. Oroszország, azon kevés országok egyike, melyek támogatást nyújtottak a Csang-rezsimnek. Az orosz támogatás, hadászati felszerelések formájában, Közép-Ázsián és az északnyugati területeken keresztül jutott el Sichuanba, ezért a térség továbbra is elengedhetetlenül fontos összekötő szerepet játszott Délnyugat-Kína és szovjet Közép-Ázsia között. 2. 1939–1940-ben jelentős olajlelőhelyre bukkantak Yumennél, a Gansu átjáróban, és Qinghai egyes részein, ami tovább növelte az északnyugati határvidék stratégiai fontosságát. Ezért Csang Kai-sek, annak ellenére, hogy végül Sichuanba helyezte politikai bázisát, továbbra is folyamatosan törekedett arra, hogy északkeleten megtörje a muszlim hadurak egyeduralmát.³⁵ Csang 1942-ben úgy fogalmazott, hogy a „Délnyugat a Japán elleni hadviselés bázisa, az északnyugat pedig a nemzetépítésé.”³⁶

Zhang kifejti, hogy az északnyugati régió fejlesztésének e második szakaszában ugyanazok az elképzelések és törekvések fogalmazódtak meg, mint az 1930-as évek elején, azzal a különbséggel, hogy ez utóbbiak már kevésbé voltak grandiózusak és a valóságtól elrugaszkodottak. A fontossági sorrendben az első továbbra is az infrastruktúra fejlesztése volt. 1942-ben Csang Kai-sek, aki egyben a Fejlesztési Bizottság elnöke is volt, elismerte, hogy a régióban nagy szükség lenne az infrastruktúra modern fejlesztésére, a vasútvonalakon kívül autótutakra, repülőterekre és egyéb modern eszközökre, de az adott szűkös gazdasági helyzetben ez a modernizálás megvalósíthatatlan. Ezért az infrastruktúra előmozdításában az állatok által vontatott járművekre kell hagyatkozni és a szekérútvonalon váltóállomásokat (*yi yun zhan* 驛運站) kell létrehozni.³⁷

A muszlim hadurak egységének megtörése terén 1942-ben következett be a fordulópont, amikor a chongqingi kormányzat sikerrel vonta ellenőrzése alá a Gansu-átjárót. Csang Kai-seknek még az előző évben jutott tudomására, hogy a Qinghai-t ellenőrzése alatt tartó Ma Bufang és testvére, a Gansu-átjáróban állomásozó Ma Buqing egymás riválisai, és üzletet ajánlott Ma Bufangnak: ha együttműködik a Guomindanggal és segít átvenni a hatalmat a Hexi-átjáróban, akkor pénzügyi támogatásra számíthat Chongqingből. Ma Bufang elfogadta az ajánlatot, majd 1942 nyarán Csang utasította Ma Buqinget, hogy 30 000 fős haderejével hagyja el a Gansu-átjáró területét, és a Qilian-hegységen átkelve, telepedjenek le a Caidam-medencében, Qinghai tartomány északnyugati részén,

³⁵ Hsiao 2007: 126.

³⁶ Zhang 1989: 183.

³⁷ Ibid. 184.

és vonják művelés alá az ottani terméketlen területet. Ma Buqing megdöbent Csang utasításán, és azonnal rokonaihoz, a többi Ma-hoz fordult támogatásért, de csak elutasítást kapott, és kénytelen volt engedelmessé válni. Csang még ugyanezen év nyarán, közvetlenül Ma Buqing eltávolítása után, tíz év elteltével ismét ellenőrző körutat tett a térségben, a Hexi-átjáróba és Qinghai-ba, valamint Ningxia-ba és az azokhoz közelebb eső, hadurak által ellenőrzött területekre ment el. A körút során nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy biztosítsa a helyi muszlim, valamint tibeti és mongol közösségek lojalitását és együttműködését. Ma Hongkui-nak, a legcsökönyösebbnek tartott hadúrnak, szintén pénzügyi támogatást ígért, és hangsúlyozta, hogy ennek fejében a térség katonai és politikai ügyeibe a Guomindang-kormánynak kell hogy nagyobb beleszólása legyen. Ma Hongkui-nak végül még az ahongokat (muszlim vallási vezetők) is utasítania kellett, hogy prédikációikba a nemzeti kormány politikai ideológiáit is beépítsék.³⁸ Ugyanebben az időben sikerült a Guomindangnak befolyásra szert tennie Xinjiangban, a helyi, eredetileg kommunistákat pártoló vezető, Sheng Shicai átállásával. Sheng átállásának az oka az volt, hogy 1942 elején a Xinjiangot támogató szovjetek óriási vereséget szenvedtek Hitlertől. Így szintén 1942 nyaráról, a Gansu-átjárón keresztül kezdetét vette a Guomindang-csapatok bevonulása Xinjiangba. 1943 végén azonban, mikor Sheng belátta, hogy a szovjeteket az előző évi vereség nem törte meg végleg, s nem is valószínű, hogy elvezítik a háborút, megpróbálkozott a visszaállással, de sem Sztálin, sem pedig Csang nem bízott benne többé. Xinjiang élére így 1944-ben Csang egy közeli tanácsadója került. Így Xinjiang, mely addig csak névleg volt Kína része, gyakorlatilag egy szovjet szatelit régió volt, ténylegesen is kínai területté vált. A Guomindang-kormány már 1943 elején elindította a Xinjiangba történő áttelepítéseket, Kína sűrűbben lakott régióiból, elsősorban Henan, Shanxi, Shaanxi és Sichuan tartományok területéről. A telepéseknek az úthálózat kiépítése, öntözés és mezőgazdasági munkák, szűzföldek feltörése volt a feladatuk. A kormányzat, a munkások és földművesek mellett az értelmiséget és a hivatalnokokat is biztatták, hogy a határvidéken teljesítsenek szolgálatot.³⁹

Ettől kezdve az északnyugati határterületek fejlesztésében, úgy tűnik, már Xinjiang játszott a fontosabb szerepet a Qinghai–Gansu–Ningxia régióval szemben. Zhang megjegyzi, hogy az 1930–40-es évek fejlesztései meglehetősen lassú ütemben haladtak ugyan, de megteremtették néhány későbbi eredmény alapját: fejlődött a tartományközi úthálózat, öntözőrendszerek épültek ki, és elindultak a földfeltörések, valamint a Longhai vasútvonal 1945-ben elérte

³⁸ Hsiao 2007: 128–129.

³⁹ Ibid. 130–133.

Tianshui-t (mintegy 340 km Lanzhou-tól), 1953-ban Lanzhou-t is,⁴⁰ majd 1959-re megépült a vasútvonal Lanzhou és Xining között is.⁴¹

Ezek a későbbi eredmények is messze elmaradtak attól, amit az 1930-as évek szakemberei és politikusai vártak. Az északnyugati régió, különösen Qinghai nem vált gazdag termőterületté, sem a modern infrastruktúra vagy ipar kiépülése nem valósult meg. Ezzel szemben viszont, a Guomindang-kormánynak sikerült letörni az északnyugati hadurak saját régiójukon belüli egyeduralmát, és megerősíteni a kínai központi vezetést ezeken a területeken. Hsiao kiemeli, hogy a Guomindang északnyugaton szerzett befolyása később megkönnyítette a kommunisták dolgát abban, hogy saját ellenőrzésük alá vonják a régiót.⁴²

AZ ÉSZAKNYUGAT A KOMMUNISTA VEZETÉS IDEJÉN 1953–1965

A kommunista Kína 1953-ban hirdette meg az első ötéves tervet, melynek a célja az volt, hogy az országot szovjet mintára nehézipari nagyhatalommá tegye.⁴³ Ekkor, és a következő két ötéves terv idején is, a még mindig igen elmaradott Qinghai tartomány fontos szerepet kapott az ország modernizálására irányuló törekvésekben. A Hu Yaobang (胡耀邦 1915–1989) vezette Kínai Kommunista Ifjúsági Szövetség (Zhonguo Gonchanzhuyi Qingniantuan 中国共产主义青年团) irányítása alá tartozó Ifjúsági Önkéntes Földművelő Tagozat (Qingnian Zhiyuan Kenhuangdui 青年志愿垦荒队) 1955–1961 között telepített le önkénteseket Kína határvidékein, így a Heilongjiang, Jilin, Xinjiang és Yunan és Qinghai tartományokban létrehozott állami farmokon (*guoying nongchang* 国营农场), hogy művelés alá vonják az ottani szűzföldeket. Az ez idő alatt Qinghai-ba települt több mint 100 000 önkéntes feladata az volt, hogy élelmet termeljenek, egy másik Qinghai-ba települt csoport, a helyi természeti erőforrások kiaknázásán dolgozó szakemberek, munkások számára. A kommunista propaganda ezeket a fiatal telepeseket a természet erőivel küzdő hősoikként tüntette fel. Qinghai-ban 32 állami farmot hoztak létre, melyeknek egyenként néhány ezer lakója volt. Ezeket a kisebb városokhoz hasonló létesítményeket főleg a tartomány északi részén, a tartományi székhelytől, Xining-től nyugatra hozták létre. A propaganda szerint a telepések munkájukkal egyrészt a hazának tettek szolgálatot, másrészt pedig saját személyiségüket is fejlesztették azáltal, hogy az országnak egy olyan szegletében szereztek tapasztalatot, ahol merőben más körülmények közt élnek az emberek, mint azokban a gazdaságilag fejlettebb régiókban, ahonnan jöttek.⁴⁴ A kommunista vezetés ugyanakkor leginkább

⁴⁰ Zhang 1989: 184.

⁴¹ Goodman 2004: 383.

⁴² Hsiao 2007: 134.

⁴³ Shabad 1955: 189.

⁴⁴ Rohlf 2003: 455–456.

arra számított, hogy egyfajta olaj- és aranyláz tör ki Qinghai-ban, ami aztán a „vad” határvidék civilizálódását és Kínához történő felzárkózását hozza el. A vezetés 1956-tól kezdődően azt propagálta, hogy Qinghai-ban mindenütt ásványkincsek és arany van a föld alatt, s az ásványkincseknek köszönhetően hamarosan bányák és gyárak nyílnak majd.⁴⁵ A bányászattal a vezetés egy későbbi ipari fejlődés alapjait kívánta megteremteni. A hirtelen beáramló kínai bányakutatók, aranymosók és útépítők nagyon rövid idő alatt és óriási mértékben megnövelték a népességet a tartomány egyes részein. A Caidam-medencében például 1949-ben hozzávetőleg 16 000 ember, főleg mongolok és tibetiek éltek, majd egy évtized alatt ez a népesség 250 000-re nőtt. Ugyanezen idő alatt a tartomány össznépsége kis híján megkétszereződött, és elérte a 2,6 milliót.⁴⁶ A vezetés célja az volt, hogy az új földek feltörésének eredményeképpen Qinghai lakossága 1967-re elérje a 10 milliót.⁴⁷ A Belügyminisztérium már a kezdetektől szorgalmazta az áttelepülést, mert úgy látta, hogy ez enyhítheti a túlnépesedést és a krónikus szegénységet Henan, Hebei és Shandong tartományokban.⁴⁸ Feng szerint 1953-ban, az első ötéves terv fejlesztései nyomán Qinghai-ban egy nagy betelepülési hullám indult el.⁴⁹ A lakosság számának és életszínvonalának növekedésével megnőtt a gabona iránti kereslet, és jócskán meg is haladta a termelést, amit a vezetés más területekről történő behozattalal kompenzált. Csak 1956-ban a behozatal meghaladta a 80 millió jint (kb. 40 000 tonna). Ez hosszú távon tarthatatlan lett volna, ezért az ipar és az infrastruktúra fejlesztése mellett sürgőssé vált a földművelés fejlesztésének elindítása is. A gabonahiány lett a Qinghai-ban zajló fejlesztések (bányászat, ipar) legnagyobb akadály. A tartomány akkori vezetői úgy vélték, hogy a problémát a megművelt területek kiterjesztésével, azaz az addig műveletlen földek feltörésével lehet megoldani. Ehhez a nagyméretű termeléshez pedig újabb munkaerőre volt szükség. 1956-ban Henan, Hebei és Anhui tartományokból, valamint Pekingből és Tianjinből 69 728 ember (13 702 család) telepedett le Qinghai-ban, Hualong, Datong, Guide, Huangzhong, Huzhu, Minhe, Huangyuan és Ledu megyékben, valamint a Xininghez tartozó, már művelés alá vont területeken, vagyis a tartomány északi szegletében. Ezenkívül család nélkül érkezett bevándorlók telepedek le

⁴⁵ Rohlf 2010: 201.

⁴⁶ Rohlf (2003: 461–462.) emellett még megemlíti, hogy 1954–1959 között közel 750 000 ember költözött Qinghai-ba, azt viszont már nem részletezi, hogy ennek az embertömegnek milyen volt az összetétele; mennyi volt ezek közül a természeti kincsek kiaknázására küldött szakember, illetve az 1956–1961 között betelepült több mint 100 000 emberből mennyi volt köztük. Goodman (2004: 386.) az 1956–1959 közötti időszakban több mint 700 000, és ebből csak 1956-ban 176 000 ember betelepülését említi.

⁴⁷ Goodman 2004: 387.

⁴⁸ Rohlf 2003: 466.

⁴⁹ Ez a betelepülési hullám nem lehet más, mint a fentebb Rohlf által említett, a természeti kincsek kiaknázására Qinghai-ba küldött dolgozók betelepülése.

Haixi és Hainan tibeti autonóm körzetek területén.⁵⁰ Rohlf ezzel szemben arról számol be, hogy a telepeseket Qinghai-ban alapvetően két különböző természeti adottságokkal rendelkező terület várta: 1. a végletesen száraz Caidam-medence, ahol a szárazság ellenére megfelelő öntözéssel, a szinte szüntelen nyári napsütésnek köszönhetően jó gabonatermést lehet elérni; 2. hűvös, szeles és kevésbé száraz magashegyi völgyek és fennsíkok, a tartomány déli felén.⁵¹ Az első farmok a Xininget és Golmudot összekötő út mentén épültek, a Qinghai-tó körül és a Caidam-medencében. Mivel jelentős olaj- és gázkitermelés volt kilátásban, ezért ezen a területen utak, vasút és modern infrastruktúrával ellátott városok épültek. Ezzel egy időben azonban titkos létesítmények, mint például börtönfarmok, katonai bázisok és nukleáris fegyverek előállítására alkalmas laborok is létesültek. E létesítmények együttese egy a keleten a Qinghai-tó keleti partjától a Caidam nyugati végéig húzódó, úgynevezett fejlesztési övezetet alkotott (1. terület). Ifjúsági farmok voltak a Qinghai-tó környékén és a Caidam-medencében. Egyes farmok a fejlesztési övezettől délre tisztán tibetiek által lakott területen létesültek (2. terület). Rohlf szerint ezek a farmok nem utolsósorban azért kerültek ide, mert a helyi tibetiek 1956-tól kezdődően fegyveres ellenállást tanúsítottak állataik kommunizálása és vallási intézményeik lerombolása miatt. Ezeket a farmokat éppen a legnagyobb lázadás leverését követően 1960-ban létesítették. Feltehetően 18 farm épült a fejlesztési zónában és 14 a tibeti területeken.⁵² A telepesektől a tartomány vezetése azt várta, hogy az új környezetben gyökeret eresztve, munkájukkal nagymértékben növelik majd a művelés alá vont területeket, és megoldják a nem sokkal korábban betelepült fejlesztési projekteken dolgozók élelmezésének gondjait. Az új telepések azonban nem tudták megszokni az új körülményeket, sem az éghajlati viszonyokat, sem pedig a helyiek termelési módszereit. Úgy érezték, hiba volt, hogy eljöttek szülőföldjükről. A helyiek szintén elégedetlenek voltak az új helyzettel, és úgy gondolták, hogy a telepések nemhogy nem lendítik fel a termelést, de még plusz terhet is rónak rájuk. Atrocitásokra is sor került a két csoport között.⁵³ A tartomány vezetői sokféle megoldással próbálkoztak a probléma rendezésére, de eredménytelenül. A telepések maguk is keresték a megoldást, amit a legtöbben a hazatérésben láttak. Rövid idő leforgása alatt szinte az összes telepes elhagyta

⁵⁰ Feng (1983: 53) nem közli az egyedülálló telepések számát, de a 69 728 családdal együtt a csak 1956-ban betelepítettek száma megközelíti a 100 000-et, amit Rohlf az 1956–1961 közti betelepítések kapcsán említ. Érdemes megemlíteni, hogy Rohlf főként az Ifjúsági Liga által toborzott fiatal telepesekről ír, míg az alábbiakból kiderül, hogy a fiatalok preferálása csak az 1958–1960 közti időszakot jellemezte.

⁵¹ Rohlf 2003: 469–470.

⁵² Ibid. 470–471.

⁵³ Feng nem tér ki a helyiek etnikai összetételére, ezért nem zárható ki, hogy konfliktusok az újonnan betelepült és az évszázadok óta Qinghai-ban gazdálkodó han-kínaiak közt is kibontakoztak. Goodman (2004: 387) a szalarok, huik és tibetiek ellenállásáról, és általuk tervezett felkelésekről tesz rövid említést.

új lakhelyét. Így a betelepítés nemcsak hogy nem termelt hasznot, de óriási anyagi terhet rótt az országra. A kudarc okai Feng szerint a következők voltak: a telepesek toborzásakor a propaganda igyekezett kedvező színben feltüntetni Qinghai tartományt, a kedvezőtlen körülményekről pedig nagyon kevés szó esett. A telepesek, miután megérkeztek Qinghai-ba, hamar szembesültek a valósággal, ami nagyon hamar elégedetlenkedéshez vezetett. Qinghai nagy arányú nem han-kínai lakossággal rendelkezett, és a han telepesek nem tudtak alkalmazkodni a helyiek szokásaihoz, nem tudtak velük együttműködni a termelésben. A kulturális különbségek fokozták az elégedetlenséget. A telepesek maguk is különböző kulturális közegekből érkeztek; a vidéki földművesek jobban viselték a nehézségeket, mint a Pekingből és Tianjinből jött városi telepesek, akiknek nem volt tapasztalatuk a földművelés terén. Az akkori vezetők nem ismerték fel ezeket a problémákat, és úgy gondolták, hogy a kudarc okai a rossz ideológiai munka, a nem megfelelő telepesek toborzása és a betelepítés hibás módja volt. Úgy gondolták, csak független fiatal embereket toboroznak, akkor azok könnyebben maradnak majd, mint a családosak.⁵⁴ 1958-ban vette kezdetét a második, kifejezetten fiatal önkénteseket mobilizáló, nagy betelepítési hullám. A tervek szerint összesen 650 000 fiatal nőt és férfit vártak a tartományba, hogy feltörjenek 5 millió mu (15 mu = 1 hektár) legelőterületet. 1958 telén Qinghai és Henan tartományok egyeztetését követően, mintegy fél év alatt 44 293 fiatal települt Qinghai-ba, majd ez a szám 1960-ra elérte az 53 000-et. Qinghai-ban 29 állami farmot, úgynevezett ifjúsági farmokat hoztak létre. 1960-ra ezekből már 32 volt és 709 609 mu területet vetettek be. A telepesek egyébként sem tudtak elég élelmiszert termelni. Nemcsak hogy nem tudták ellátni a tartomány egyéb dolgozóit, saját maguk számára sem volt elegendő a termés, amit a központi kormányzatnak kellett volna kipótolni, de erre nem futotta. Ráadásul a helyzetet még az is súlyosbította, hogy Qinghai-t ekkor természeti katasztrófa is sújtotta. Mindennek az eredménye ismételt az lett, hogy sokan visszatértek szülőföldjükre, mások pedig más helyekre menekültek a nehézségek elől. Így ez a második betelepítési kísérlet is kudarcot vallott, s az ifjúsági farmokat 1961-ben megszüntették.⁵⁵ Rohlf adatai szerint 1959 és 1960 voltak a legrosszabb évek, ekkor hagyta el a legtöbb önkéntes a farmokat. A termés olyan gyér volt, hogy az még a farmokon dolgozók szükségleteit sem tudta kielégíteni.⁵⁶ A tartományban számos helyen tönkrement a növénytakaró, felborult az ökológiai egyensúly, az erőltetett földfeltörés a legelők degradálódásához, földcsuszamláshoz vezetett. Ez alkalommal a kudarc oka más volt, mint az első betelepítési hullám idején; a feltörésre kiválasztott 900 000 mu földterület a tengerszint felett több mint 3000 méteren fekvő, téli-tavaszi legelő (*dongchun caochang* 冬春草场)

⁵⁴ Feng 1983: 53–54.

⁵⁵ Ibid. 54.

⁵⁶ Rohlf 2003: 477.

volt. Ezeken a területeken az éghajlat hideg, a fagymentes napok száma és az évi csapadékmennyiség kevés, ezért a gabona itt nem tudott beérni. A földművelésre egyáltalán nem alkalmas területen próbálkoztak gabonatermesztéssel.⁵⁷ Rohlf megjegyzi, hogy a szeles, hideg és száraz éghajlatú Qinghai-Tibeti-fennsíkon történő gabonatermesztés egy kísérlet volt. Ennek megfelelően a Qinghai-i állami farmokon igen nagy területeket szántak gabona, elsősorban búza és árpa termesztésére.⁵⁸ A terület kiaknázásának addig nem, vagy csak nagyon csekély mértékben gyakorolt formái jelentek meg Qinghai-ban. Például a Qinghai-tavon ekkor indult meg az ipari méretű halászat.⁵⁹ Feng szerint 1959-ben Qinghai-ban előzetes felmérések és kutatások nélkül vágott bele a tartomány balos elhajló vezetése a nagy arányú földfeltörésekbe. Az éghajlatra és egyéb körülményekre való tekintet nélkül várták el, még addig kizárólag állattenyésztéssel foglalkozó területektől is, hogy gabonatermelő bázisokká alakuljanak át, és termeljenek több gabonát a saját szükségleteiknél. A cél az volt, hogy 1959 végére 3 millió mu földet feltörjenek, ami az adatok szerint meg is valósult, valójában azonban az adatokat a helyi vezetők óriási mértékben eltúlozták.⁶⁰ 1960. március 3-án a tartomány vezetése 8 800 000 mu földterület feltörését írta elő, amit június 2-án 12 200 000-re módosítottak.⁶¹ E területek többsége legelő volt, csak kisebb része feküdt földművelésre valóban alkalmas zónában. Az 1960-as előírás, a feltörésre kiválasztott földterületek óriási volta miatt kivitelezhetetlenül nagy terhet rótt minden egyes földművesre, ezért a földek gyakran csak nagyon felületesen lettek feltörve, elszámolásakor pedig az adatok fel lettek tupírozva hol néhány száz, hol néhány ezer mu-val. A feltört legelőkön nem nőtt gabona, tönkrement a talaj, amely aztán már legelőnek sem volt jó, és ez nemcsak a földművelést nem mozdította előre, de az állattartást is visszavetette.⁶² Goodman ugyanezt a problémát említi meg, és kitér arra, hogy a legelők elpusztítása azon túl, hogy az állattartásból élő helyiekben ellenszenvet váltott ki, egy komoly termelés- visszaesésbe és súlyos éhínségbe is torkollott. Mindennek következményeként 1960–1963 között 570 000 ember hagyta el a tartományt.⁶³

1965-ben elindult egy harmadik betelepítési hullám. A vezetés kiválasztotta a legjobb farmot, a Caidam-medencében lévő Ge'ermu-t, ahová Shandongból 6000, Xiningből pedig 1200 főt toboroztak. Ezek nagy része jól képzett fiatal ember volt, de voltak köztük leszerelt katonák is (*fuyuantzuanyede laobing*), akikkel együtt a telepések létszáma meghaladta a 10 000-et. A telepések nagy lelkesedéssel vetették bele magukat a munkába, hamarosan azonban kezdetét

⁵⁷ Feng 1983: 54.

⁵⁸ Rohlf 2001: 201.

⁵⁹ Rohlf 2010: 201.

⁶⁰ Feng 1983: 55–56.

⁶¹ Ibid., Qinghai-ban 1949-ben 681 650 mu megművelt földterület volt.

⁶² Feng 1983: 55.

⁶³ Goodman 2004: 387.

vette a Nagy Kulturális Forradalom (Wenhua Da Geming 文化的革命), minek következtében a termelés irányítása és ellenőrzése kaotikussá vált, s így a termelés nem növekedett.⁶⁴

Feng úgy véli, hogy a Qinghai-ban 1956-tól kezdődő kísérletek sorozatos kudarcaiért a balos elhajlás okolható. A tervek elkészítői nem vették figyelembe a tartomány természeti adottságait, a valóságtól messze elrugaszkodó célokat tűztek ki, és gyors sikereket erőltettek. Az óriási mértékű betelepülés és földfeltörés hatalmas környezeti károkat okozott, és az anyagi javak nagymértékű pazarlásához vezetett. Feng szerint a vezetőség szembement Maozedong sokat emlegetett útmutatásával, mely szerint minden megvalósítást kísérlet kell, hogy megelőzzön. Ezért olyan területeken is próbálkoztak földműveléssel, melyek nem voltak arra alkalmasak. Az egész tartomány 1,08 milliárd mu területéből mindössze 9,16 millió mu a megművelhető terület, a legetetésre alkalmas füvespuszta ezzel szemben 5,79 milliárd mu, ami az egész tartomány területének 53,6% százaléka. Ezek alapján Qinghai-ban elsősorban az állattartásnak van nagy jövője, és ezért a későbbi fejlesztési kísérletek alkalmával az állattenyésztés fejlesztése kell, hogy a központba kerüljön. Feng szerint az eddigi tapasztalatok azt mutatták, hogy a tartomány nem képes eltartani a hirtelen és jelentős mértékben megnövekedett népességet, és ezért a továbbiakban a más tartományokból történő betelepülés szigorú korlátozására lenne szükség.⁶⁵

Rohlf 2011-es munkájában a kínai fejlesztési törekvésekben megfigyelhető szovjet elemeket tárgyalja. Szerinte az állami farmok a szovjet szovhoz farmok mintájára létesültek. A vezetés nagy reményeket fűzött a farmokon folyó gépesített termeléshez; úgy gondolták, hogy ennek köszönhetően a farmok nagy felesleget fognak termelni, és képesek lesznek ellátni a lakosságot élelmiszerekkel és stratégiai fontos nyersanyagokkal, mint például gabona, gyapot, tejtermékek és gumi.⁶⁶ Az ötvenes évek optimista tervezői úgy vélték, a gépesített állami farmokkal elérhető, hogy a nyugati és északnyugati határvidékek sztyeppéit, erdeit és mocsaras területeit is művelés alá vonva, Kína megművelt területei megduplázódjanak. Az állami farmokat a Népi Felszabadító Hadsereg működtette, és ezek közül sok a büntetés-végrehajtás eszköze volt. Kínában, csakúgy, mint a Szovjetunióban, a központi területektől távol eső, munkatáborokban való dolgoztatás bevett formája volt a büntetés-végrehajtásnak. Mivel a névlegesen állami farmokként nyilvántartott büntetés-végrehajtó intézetekből, börtönfarmokból (*laogai* 劳改) Qinghai-ban különösen sok volt, ezért a tartományra a közbeszédben sokan a „Kína Szibériája” elnevezéssel utaltak. Qinghai tartomány neve olyannyira összefonódott a száműzetés és a börtönfarmok fogalmával, hogy a kínai iskolákban az engedetlen tanulókat tanáraik gyakran fenyegették azzal,

⁶⁴ Feng 1983: 55.

⁶⁵ Feng 1983: 56.

⁶⁶ Rohlf 2010: 198.

hogy Qinghai-ban kötnek ki. Ebben a tekintetben a kínai *laogai* és a szovjet *gulag* Rohlf szerint megféleltethetők egymásnak.⁶⁷

Jie és Chen 1984-ben reagált Feng egy évvel korábban megjelent elemzésére,⁶⁸ melyben az 1950–1960-as évek betelepítésének kudarcait tárgyalja és azok okait igyekszik feltárni. A szerzőpáros szerint:

1949 után Qinghai-ban nagy fejlődésnek indult a mezőgazdaság, 1949 és 1978 között pedig háromszorosára nőtt a gabonatermelés (600 000-ról 1 800 000 jinre). A megművelt területek mennyisége ugyanebben az időszakban harmadával nőtt (681 650 000-ről 923 370 000 mu-ra). Jelentősen megváltozott a tartományban a megművelt területek eloszlása is; 1978-ban ezeknek már csak a 78%-a volt a tartomány keleti részén.⁶⁹ Ez az óriási fejlődés elválaszthatatlan a nagy arányú földfeltörésekkel, ami pedig a más tartománybéli betelepülésének köszönhetően valósult meg. A betelepülések nemcsak egy formában, a szervezett betelepítés formájában zajlottak, ahogy azt Feng írja, történtek olyan spontán betelepülések is, melyek hosszabb ideig tartottak, nagyobb területű szűzföldek feltörésével jártak, és a gazdaságra gyakorolt pozitív hatásuk is nagyobb volt. Ezenkívül az ötvenes évektől kezdve létesültek Qinghai-ban *laogai*-munkatáborok is, ahol rabok végeztek mezőgazdasági munkákat. Voltak olyan rabok [ezek számát vagy arányát a szerzők nem közlik B.M.], akik a büntetési idő leteltével a megművelt földjeiken maradtak, s később a szülőföldjükön maradt hozzátartozóik is csatlakoztak hozzájuk. Ezek az emberek nagy, összefüggő megművelt területeket hoztak létre a száraz és hideg, félsivatagos vidéken. A cikk írásakor [1983 B.M.] a *laogai*-rendszer a tartományban több mint 1 millió mu földterületen gazdálkodott, és jelentős szerepet játszott Qinghai mezőgazdaságának fejlesztésében. 1949-et követően a spontán népesegbeszivárgás Qinghai-ba folyamatos volt, és a kulturális forradalom idején ennek mértéke csak növekedett. Ezért nem helytálló Feng azon megállapítása, hogy az 1949 utáni betelepülések mind kudarccal végződtek.⁷⁰

Ha Jie és Chen érvelésének népességyarapodással kapcsolatos részét vizsgáljuk, a következőkre jutunk: a mai Qinghai területének⁷¹ népessége egy 1926-os becslés szerint, tehát nem sokkal a Guomindang-kormány fejlesztéseinek kezdete előtt, mindössze 795 028 fő volt.⁷² 1949-re a lakosság közel megduplá-

⁶⁷ Ibid. 205–206.

⁶⁸ Feng 1983.

⁶⁹ Mivel a témával foglalkozók számára egyértelmű, a szerzők itt nem fejtik ki, hogy a földművelésre alkalmas területek a tartomány keleti részén találhatóak. Ezzel a megjegyzéssel hangsúlyozzák, hogy a tárgyalt időszakban sok, a természetföldrajzi adottságai alapján földművelésre nem alkalmas területet vált arra alkalmassá.

⁷⁰ Jie és Chen 1984: 56–58.

⁷¹ Qinghai tartomány csak két évvel később jött létre.

⁷² Cressey 1930: 654.

zódott (1,4 millió fő), majd az 1949-es szám, 1960-ra ismét majdnem a kétszeresére nőtt. (2,6 millió).⁷³ Figyelemre méltó, hogy ezt a nagymértékű növekedést a hatvanas évek elején egy jelentős népesség-visszaesés követte, és így 1963-ban Qinghai lakossága csak 2,3 millió fő.⁷⁴ Ezt a visszaesést Rohlf is megemlíti (ő 1962-ben kerekén 2 milliós népességről ír) és az 1959–60-as kudarcok által generált elköltözésekkel magyarázza,⁷⁵ Goodman adatai szerint⁷⁶ valóban jelentős méreteket öltött (100–150 000 fő/év) a Qinghai-ba történő betelepülés a kulturális forradalom alatt (1967–76), ám ezt az ugyanebben az időszakban elvándorlók nagyjából kiegyenlítették, így a lakosság tulajdonképpen stagnált. Ugyancsak Goodman szerint Qinghai gazdasága az 1978-as évben átlagon felül teljesített (a GDP/fő az országos átlag 112,9%-a volt), de az 1980–90-es években Qinghai már Kína gazdaságilag legrosszabban teljesítő tartománya.⁷⁷ Ennek a drasztikus változásnak az oka nyilvánvalóan nem Qinghai gazdaságának gyors hanyatlása, hanem más tartományok, a reform és nyitás politikájának köszönhető gyors fejlődése volt. Ha a szintén Goodman által közölt 2001-es 5,18–5,3 milliós népességgel számolunk,⁷⁸ és elfogadjuk azt az állítást, hogy a kulturális forradalom alatt a tartomány népessége jelentős növekedést nem mutatott, akkor arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a 3 millió fő alatti lakosság éppen az 1980–90-es évek során duzzadt 5 millió körülire. Ez egy igen jelentős növekedésnek mondható, bár az 1967-re célként kitűzött 10 milliós lakosságot mind a mai napig nem sikerült elérni (2011-es adatok szerint Qinghai lakossága 5,62 millió fő⁷⁹). A népesedési kérdést összefoglalva tehát elmondhatjuk, hogy Qinghai lakossága a 20. század folyamán jelentősen megnőtt, viszont ebben a növekedésben történt egy jelentősebb hanyatlás is, éppen az 1955–60 alatt zajló, nem kellően átgondolt betelepítések következményeként. Ezért mikor Jie és Chen részben a betelepülések mértékére hivatkozva igyekszik alátámasztani az 1950–60-as évek törekvéseinek sikerét, tudnunk kell, hogy bár valóban történtek betelepülések – ebben, és az ezt követő időszakban is – azok a nagy elvándorlás miatt nem növelték jelentősen Qinghai lakosságát. Az ugrásszerű növekedés valószínűleg éppen cikkük publikálása után vette kezdetét. A szűzföldek feltörésének sikerességének igazolására Jie és Chen pontos számadatokat hoz, ám az általuk említett tény, miszerint a gabonatermlés 1949–1978 között háromszorosára, a megművelt területek kiterjedése pedig (csupán) harmadával nőtt,

⁷³ Lásd 46-os lábjegyzet.

⁷⁴ Hu, Liu, Ren 1963: 142.

⁷⁵ Rohlf 2003: 484.

⁷⁶ Goodman 2004: 381.

⁷⁷ Goodman 2004: 79.

⁷⁸ Goodman 2004: 381.

⁷⁹ Zhonghua Renmin Gongheguo Guojia Tongjiju (中华人民共和国国家统计局) http://www.stats.gov.cn/tjgb/rkpcgb/dfrkpcgb/t20120228_402804335.htm (utolsó hozzáférés: 2013. 06. 28).

épp azt látszik igazolni, hogy a termelés módja lett hatékonyabb, míg a földek művelés alá vonása csak jóval szerényebb eredményeket ért el. Feng és Rohlf munkáiból világosan kiderül, hogy az 1960-as évek elejének nagy elvándorlásáért és a nehézipar várt fejlődésének elmaradásáért éppen a gabonatermelés kudarca volt felelős, tehát ha a Jie és Chen által említett 1949–1978 közti termelésnövekedést vizsgáljuk, annak java része az 1963–1978 közöttre kellett hogy essen, tehát az feltehetően nem az 1950–60-as évek fejlesztéseinek eredménye. Ez részben magyarázhatná az 1980–90-es évek nagy népességnövekedését is.

ÖSSZEFOGLALÁS

Ha összehasonlítjuk a kínaiak Ming-kor előtti és utáni tevékenységét Qinghainban, azt látjuk, hogy az első periódusban a betelepülés célja elsősorban nem a régió fejlesztése, hanem sokkal inkább a központi területek katonai védelme, esetleges Kína elleni szövetségek megakadályozása, támadások megelőzése volt. A Han-kortól a Ming-korig tartó több mint másfél ezer évben, Qinghai északkeleti részében elterjedt földművelés célja a határvidéken szolgálatot teljesítők önellátása volt. Ezzel szemben a Qing-kor végén megfogalmazódott törekvések és a 20. század fejlesztései (az előzőknél egészen más jellegű honvédelmi célokon túl) arra irányultak, hogy Qinghai-t sűrűn lakott, bőven termő, fejlett iparú régióvá tegye. Mikor a Guomindang belekezdett a fejlesztésekbe, Qinghai-Tibeti-fennsíkkal kapcsolatos ismereteik, és amint azt Csang Kai-sek 1942-es beszéde is mutatja, anyagi lehetőségeik is igen korlátozottak voltak. A másfél, két évtizeddel későbbi kommunista fejlesztők már több ismerettel rendelkeztek a régióval kapcsolatban, viszont – véleményem szerint – túlzott mértékben bíztak abban, hogy a szovjet típusú tervezés és gépesítés majd diadalt arat a zord vidék felett, és ott is gazdagon terem majd a gabona, ahol azt addig a körülmények nem engedték. Ez a gondolkodásmód a termelés és népességnövekedés tekintetében irreális elvárások kialakulásához, és a betelepítésekkel, valamint a földfeltörésekkel való átgondolatlan kísérletezésekhez vezetett. A földfeltörések eredménye gyakran az lett, hogy a feltört területet később sem termőföldként, sem legelőként nem lehetett már hasznosítani. A Nagy Nyugati Fejlesztési Stratégia gyakran az ekkor elkövetett hibák helyrehozatalát célozza meg. A tartomány népessége az elmúlt évtizedekben ugyan jelentősen megnőtt, viszont az, a gazdasággal és az infrastruktúrával együtt még mindig messze elmarad a kínai átlagtól. A keleti, part menti területek fejlettsége, ami egyrészt a keleti és nyugati országrész közti óriási különbséget létrehozta, megteremtheti a gazdasági alapját azoknak a törekvéseknek – nevezetesen az infrastruktúra fejlesztésének és a természeti erőforrások kitermelésén keresztül a nehézipar beindításának –, amelyek a 20. század két nagy fejlesztési projektje során csak nagyon kis részben valósulhattak meg. Az ezredforduló fejlesztői ugyanakkor be-

látták, hogy Qinghai magashegyi legelőit nem lehet termékeny gabonaföldeké változtatni. Ezért a jelenlegi tervek a földművelés terjesztése helyett inkább az állattenyésztés korszerűsítését, és a korábban eredménytelenül feltört legelők helyreállítását (*tuigeng huancao* 推耕还草) célozzák meg.⁸⁰ A Qinghai-ban zajló fejlesztések még viszonylag korai szakaszban vannak,⁸¹ ezért nem jelenthető ki egyértelműen, hogy azok eredményesség tekintetében biztosan felülmúlják majd az előző próbálkozásokat. Annyi azonban bizonyos, hogy a jelenleg zajló fejlesztések szakemberei sokkal inkább hajlanak arra, hogy Zuo Zongtang és Feng Haohua elképzeléseinek megfelelően, a térség jellegéből adódó lehetőségeket kihasználva érjenek el előrelépést.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Cressey, George B. 1930. „The New Map of China.” *Geographical Review* 20.4: 652–656.
- Dede, Keith R. S. 2003. „The Chinese Language in Qinghai.” *Studia Orientalia* 95: 321–346.
- Jie Shusen 解森森 – Chen Bing 陈冰 1984. „Qinghai de kaituo yu guonei yimin: Jian yu Feng Haohua tongzhi shangque 青海的开拓与国内移民: 兼与冯浩华同志商榷.” *Jingji yanjiu* 经济研究 1984/3: 54–58.
- Feng Haohua 冯浩华 1983. „Dui Qinghai yimin yu kenhuang de lishi kaocha 对青海移民与垦荒的历史考查.” *Jingji yanjiu* 经济研究 1983/5: 54–58.
- Goodman, David S. G. 2004. „Qinghai and the Emergence of the West: Nationalities, Communal Interaction and National Integration.” *The China Quarterly* 178: 379–399.
- Hongyi, Harry Lai 2002. „China’s Western Development Program: Its Rationale, Implementation, and Prospects.” *Modern China* 28: 432–466.
- Horlemann, Bianca 2012. „Tibetans and Muslims in Northwest China: Economic and Political Aspects of a Complex Historical Relationship.” *Asian Highland Perspectives* 21: 141–186.
- Hu Xuwei 胡序威 et al. 1963. *Xibei diqu jingji dili* 西北地区经济地理. Beijing: Kexue chubanshe.
- Lin Hsiao-ting 2007. „Nationalists, Muslim Warlords, and the „Great Northwestern Development” in Pre-Communist China.” *China and Eurasia Forum Quarterly* 5.1: 115–135.
- Lin Hsiao-ting 2011. *Modern China’s Ethnic Frontiers: A Journey to the West*. London–New York: Routledge.
- Ptackova, Jarmila 2010. „The Sedentarization Process in Tibetan Nomadic Areas of Qinghai, China.” *Mongolo-Tibetica Pragensia* ’10. 3.2: 157–182.
- Rohlf, Greg 2003. „Dreams of Oil and Fertile Fields: the Rush to Qinghai in the 1950s.” *Modern China* 29.4: 455–489.

⁸⁰ Ptackova 2010: 161–164. A *tuigeng huancao* csak egyike a Qinghai-Tibeti-fennsík ökológiai egyensúlyának helyreállítása érdekében meghirdetett programoknak. A feltört földek erdősítése (*tuigeng huanlin* 退耕还林) és a túlzott mértékű legeltetés következtében degradálódott füves területek helyreállítása (*tuimu huancao* 退牧还草) szintén hasonló célokat szolgálnak.

⁸¹ Hongyi (2002: 457): Jiang Ze Min 2000-ben úgy jósolta, hogy a Nagy Nyugati Fejlesztés évtizedekig, de az is elképzelhető, hogy az egész 21. század folyamán tart majd.

- Rohlf, Greg 2010. „The Soviet Model and China’s State Farms.” In: Bernstein, Thomas P. – Li Hua-yu (eds.) *China Learns from The Soviet Union 1949–Present*. Lanham – Boulder – New York – Toronto – Plymouth: Lexington Books, 197–228.
- Slack, Edward R. Jr. 2001. *Opium, State, and Society: China’s Narco-Economy and the Guomindang, 1924–37*. Honolulu: University of Hawai’i Press.
- Zhang Li 張力 1989. „Jindai guoren de kaifa xibei guan 近代國人的開發西北觀.” *Zhongyang Yanjiuyuan jindaishi yanjiusuo jikan* 中央研究院近代史研究所集刊 18: 163–188.